

Kollel Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Men

WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG

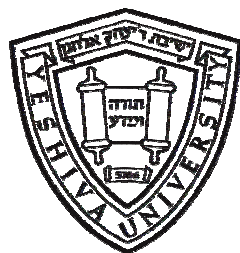
“מצות הסיבה”

(1) רמב"ם – הלכות חמץ ומצה (ז-ז:ח)

(2) רמב"ם הל' חמץ ומצה (ו:א)

(3) תוס' – פסחים (קח. ד"ה כולהו)

(4) רא"ש (שם) – סימן כ' – ד"ה אפילו

Rabbi Menachem Genack

Rosh Yeshiva, RIETS

כ"א אדר תשס"ז • 3/11/07

1) רמב"ם הלכות חמץ ומצה (ז:ז-ח)

הלכה ז

לפיכך כשסועד אדם בלילה הזה צריך לאכול ולשתות והוא מיסב ב דרך חירות, וכל אחד ואחד בין אנשים בין נשים חייב לשתות בלילה הזה ג ארבעה כוסות של יין, אין פוחתין מהם, ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה לא יפחתו לו מארבעה כוסות, שיעור כל כוס מהן רביעית.

הלכה ח

אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב, ד אשה אינה צריכה הסיבה, ואם אשה חשובה היא צריכה הסיבה, ובן אצל אביו והשמש בפני רבו צריכין הסיבה, אבל תלמיד בפני רבו אינו מיסב אלא אם כן נתן לו רבו רשות, והסיבת ימין אינה הסיבה, וכן המיסב על ערפו או על פניו אין זו הסיבה, ואימתי צריכין הסיבה ה בשעת אכילת כזית מצה ובשתיית ארבעה כוסות האלו, ושאר אכילתו ושתייתו אם היסב הרי זה משובח ואם לאו אינו צריך.

2) רמב"ם (שם ו:א)

מצות עשה מן התורה לאכול מצה בליל חמשה עשר שנאמר (שמות י"ב) בערב תאכלו מצות, בכל מקום ובכל זמן, ולא תלה אכילה זו בקרבן הפסח אלא זו מצוה בפני עצמה ומצותה כל הלילה, אבל בשאר הרגל אכילת מצה רשות רצה אוכל מצה רצה אוכל אורז או דוחן או קליות או פירות, אבל בליל חמשה עשר בלבד חובה ומשאכל כזית יצא ידי חובתו.

3) תוספות – פסחים (קח. ד"ה כולהו)

כולהו נמי צריכי הסיבה - וכל ד' כוסות צריכים הסיבה בשעת שתיה וצ"ע אם שכח ולא היסב אם יחזור וישתה וכן אם בכוס שלישי לא היסב אם יכול לחזור ולשתות בהסיבה אף על גב דבין שלישי לרביעי לא ישתה.

4) רא"ש (שם) – סימן כ' – ד"ה אפילו

ואפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב איתמר מצה צריכה הסיבה מרור א"צ הסיבה יין אתמר משמיה דרב נחמן צריך הסיבה ואיתמר משמיה דר"נ לא צריך הסיבה ולא פליגי הא בתרי כסי קמאי הא בתרי כסי בתראי אמרי לה להאי גיסא ואמרי לה להאי גיסא [אמרי לה להאי גיסא] תרי כסי בתראי בעי הסיבה דהויא ליה חירות תרי כסי קמאי לא בעו הסיבה דאכתי לא הויא חירות דאכתי היינו קאמרין ואמרי לה להאי גיסא תרי כסי קמאי בעי הסיבה דההוא שעתא ה"ל חירות הרי כסי בתראי לא בעו הסיבה דמאי דהוה הוה השתא (דאמרינן) דאיתמר הכי ואתמר הכי כולהו בעו הסיבה ומצה בעי הסיבה בכזית ראשון וכזית של אפילקמן ואם אכל בלא הסיבה לא יצא כדאמר כ"ל השמש שאכל כזית מצה כשהוא מיסב יצא משמע מיסב אין לא מיסב לא ואם אכל בלא הסיבה יחזור ויאכל בהסיבה וכן בכוס ראשון ושני אם לא שתה בהסיבה יחזור וישתה בהסיבה אבל בכוס שלישי או רביעי אם ישתה יותר נראה כמוסיף על הכוסות ומיהו איכא למימר כיון ששתה שלא כתיקונו הוברר הדבר שלא ממנין הכוסות היה ומה ששותה עתה הוא כוס של חובה ואם שתה כוס רביעי בלא הסיבה צריך לברך בורא פרי הגפן על כוס שישתה אח"כ שיהיה בהסיבה שהרי כשתה כוס רביעי בלא הסיבה ולא נזכר להסיב הסיח דעתו לשתות יותר. פרקדן לא שמיה הסיבה הסיבת ימין לא שמיה הסיבה ולא עוד אלא שמא יקדים קנה לוושט ואתי לידי סכנה פירש רשב"ם שהרי בימינו צריך לאכול ולפי זה אטר בימינו מיסב בימינו ולאידך פירושא שמא יקדים קנה לוושט קאי אהסיבת ימין אין חילוק בין אטר לאחר. אשה לא בעי הסיבה פירש רשב"ם מפני אימת בעלה שכפופה לו ולפי זה אלמנה וגרושה בעו הסיבה ובשאלתות דרב אחאי כתב דלאו דרכם דנשי למיזגי ולפי זה אפילו אלמנה וגרושה נמי אבל אשה חשובה אורחא למיזגי. בן אצל אביו צריך הסיבה אפילו הוא רבו סדתם בן אביו מלמדו תורה תלמיד אצל רבו מאי ת"ש דאמר אביי כי הוינן בי מר מזגינן אבירכי דהדדי כי הוינן בי רב יוסף אמר לא צריכתו מורא רבך כמורא שמים ואפי' אינו רבו מובהק מדלא משכח לאוקמי ברייתא דאפילו תלמיד בפני רבו אלא בשוליא דגרי. איבעיא להו שמש מאי ואסיקנא דבעי הסיבה אמר ריב"ל נשים חייבות בארבע כוסות הללו שאף הן היות באותו הנס: